

Onze Koffieboontjes.

Wie kent er niet het koffieboontje van onze kust. Het voorstellen is overbodig. Ik denk dat de meesten onder U er reeds persoonlijk gevonden hebben. In De Panne en Oostduinkerke vindt men inderdaad vaak dode en verkleurde exemplaren, grijs tot zwart, hetgeen er op wijst dat ze waarschijnlijk subfossiel zijn. Naar het Zuiden toe heb ik reeds in Boulogne gave monacha's gevonden, terwijl in De Baule, Bretagne, ze na een storm met tientallen te rapen zijn (*Monacha* en *arctica*).

Het verspreidingsgebied van het koffieboontje is uitgestrekt en gaat van Noorwegen, de Middellandse zee tot de Eilanden Cap-Verde.

De volksbenaming kent iedereen : koffieboontje, grain de café, porcelaine, pucelage, little cowrie - doch wie kan nu ook de juiste wetenschappelijke naam met zekerheid geven ?

Door de geschiedenis heen heeft dit schelpje vele namen gekregen en wanneer U het recente boek van Joyce Allan over de Cypraeidae ter hand neemt dan bent U nog niet volledig wegwijs. Het loont dus zeker de moeite een beetje meer uit te wijden over ons koffieboontje.

Beginnen we met het begin :

Linné de vader van de systematiek, heeft niet de eer gehad zijn benaming *pediculus* te mogen zien handhaven voor het europeesche soort daar hij in zijn *pediculus* het europeesche soort met het west-indische soort gemengd heeft. De echte *pediculus* van het caraibische gebied is echter anders gevlekt en heeft een duidelijke scheidingslijn in het midden van de rug. Montagu had meer kans dan Linné daar hij in 1803 in zijn boek *Test. Brit.* vier soorten beschreef, te weten : *Cypraea pediculus*, *Cypraea arctica* Fult., *Cypraea bullata* Fult. en *Bulla diaphana* Fult. en in het jaar 1808 in een suppl. van de *Test Brit.* een vijfde naam te berde bracht : de *Cypraea europea*. Hiervan heeft de naam *europea*, de gevlekte schelp, de ganse vorige eeuw standgehouden, terwijl de *arctica*, de ongevlekte schelp nu nog steeds gebruikt wordt.

Hidalgo 1907, Fischer en Dautzenberg 1912 beschouwen beiden behorend tot eenzelfde soort, en daar *arctica* van oudere datum is hebben ze de gevlekte soort niet meer *europea* genoemd doch wel : *Trivia arctica* var. (ex colore) *europea*.

Andere namen zijn intussentijd nog gegeven worden waarvan we slechts onthouden de *cocinella* van Lamarck 1810, waarmede Lamarck de atlantische soorten van de middellandse zee soorten wilde onderscheiden.

Enkele tientallen jaren terug heeft men ontdekt, en ik weet niet wie en waar, dat Da Costa in 1778 de naam van *monacha* reeds gebruikt had. Dit schijnt een beetje verwonderlijk daar de werken van Da Costa alsook zijn *pediculus* 1778 in de vorige eeuw goed gekend waren.

Zonder dit nader te kunnen onderzoeken zullen we dus aannemen dat de thans gangbare naam *monacha* de eerste goed geschreven naam van de gevlekte koffieboon geweest is. Zo we nu logisch te werk gaan zouden we moeten zeggen dat de ongevlekte soort de *Trivia monacha* var. *arctica* zou worden. Dit zou waar zijn zo men onlangs niet gevonden had dat beide hogergenoemde variëteiten twee verschillende soorten zijn waarvan de larven grotendeels verschillen.

Hierin verrichtte Lebour van Liverpool baanbrekend werk met zijn publicatie "The larval stage of *Trivia europea*" 1931. In zijn werkje heeft hij echter de *arctica* nog niet bestudeerd en gebruikt hij nog steeds de naam *europea*.

Het verschil tussen beide larven is dat deze van de *monacha* twee brede vleugelachtige lobben hebben terwijl deze van de *arctica* elk in V vorm gesplits zijn. Fretter en Graham 1962 vermelden bovendien dat de *monacha* in de lente en de zomer en de *arctica* in de winter telen.

Buiten de vlekken zijn er geen vaste conchyliologische kenmerken gegeven. Persoonlijk schijnt me wel dat de lijnen op de rug van de *arctica* regelmatig verlopen waarentegen ze op de rug van de *monacha* soms gebogen zijn en zelfs in het midden van de rug lichtjes en onregelmatig verspringen. Zo ik dit kenmerk als vast beschouw, dan zouden practisch al de subfossielen van de belgische kust *monacha*'s zijn, waarvan de vlekken op de verkleurde of zwarte exemplaren niet meer zichtbaar zijn. Laat ik nog opmerken dat de grootste *trivia* die ik hier gevonden heb de 10 mm benadert, terwijl de gave exemplaren in Frankrijk en England gevonden de 12 mm bereiken.

Samengevat voor de keltische provincie hebben we :

Trivia monacha da Costa 1778 : onze gevlekte koffieboon. Op de rug hebben ze op elk uiteinde een donkere vlek, terwijl in het midden van de rug er een vlek van onregelmatige vorm is. Ik heb exemplaren waar deze vlek een lange streep is, waar ze zich ont-dubbelt en zelfs eentje waar ze ontbreekt.

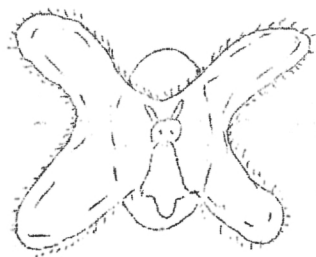
Mogen we dit nu als variëteiten van de *monacha* beschouwen ? Het is een feit dat de *tripunctata* Réquien 1848 als synoniem van de *Trivia europea* beschouwd werd. Ik denk dat dit nog het geval mag zijn voor de nieuwe naam *monacha*.

De *quadripunctata* Beltram 1864 zal echter met veel omzichtigheid moeten gebruikt worden daar deze variëteit ook in andere soorten te vinden is (o.a. de *lathyrus* of *pulex*), alsook in het Carai-bisch gebied. Deze laatste verschilt van de *pediculus* door de twee middelste vlekken geschrant te hebben, alsook door de vorm en de afmetingen.

Ik denk dat onze *monacha*'s die zogezegd 4 vlekken hebben, er slechts drie hebben waarvan de middelste zich in twee splitste (een aan elke kant van de rugkam), terwijl in de *quadripunctata* die ik van Honduras heb, de middelste vlekken wel gescheiden en geschrant zijn.

Larven van
Trivia monacha

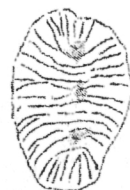

Larven van
Trivia arctica

2/1

Trivia arctica
Pultenay 1779
(Hastings)

2/1

Trivia monacha
Da Costa 1778
(Bretagne)

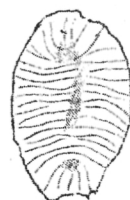
2/1

Trivia quadri-
punctata Beltram
(Caraïbisch gebied)

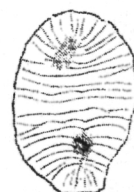
2/1

Trivia
monacha
(Boulogne)

2/1

Trivia
monacha
(Bretagne)

2/1

Trivia
monacha
(Fallmouth)

-getekend volgens natuur uit de collectie J.Christiaens

Hieruit zou ik durven concluderen dat de monacha in het keltische gebied geen variëteiten heeft, doch dat de middelvlek zeer veranderlijk is en verschillende vormen kan aannemen.

Trivia arctica Montagu 1803 : ongevlekte schelp ; de larven zijn anders (zie hoger). Het dier is lichter van kleur dan de monacha. De richels over de rugkam zijn regelmatig.
De meest actuele schrijvers vermelden *Trivia arctica* Montagu 1803, alhoewel Montagu, gelijk we boven vermelden, Pulteney reeks citeerde. Dit maakt dat *Trivia arctica* Pulteney 1779 zou zijn en niet Pulteney 1799 gelijk Mad. Pasteur vermeldt. Inderdaad in het laatste geval zou de voorrang moeten gegeven worden aan *Trivia arctica* (Solander) Humphrey 1797.

Wanneer we nu de mediterrane provincie willen beschouwen, wordt het geval conchyliologisch onoplosbaar, daar de soorten "mediterranea", "mollerati", "jousseumei" te samen met "europea" (=monacha) als variëteit van de arctica beschouwd werden (zie o.a. Fischer en Dautzenberg). Daar de monacha en de arctica nu gescheiden zijn, ziet U ogenblikkelijk de vraag rijzen, tot welke soort behoren de drie eerstgenoemde variëteiten, of zijn ze een onafhankelijke soort. Deze vraag zal door malacologen dienen opgelost te worden. Zodra ik echter meer materiaal in mijn bezit heb, zal ik ook trachten hierop te antwoorden, conchyliologisch gezien natuurlijk. In geval de *Trivia* soorten van het middellands zeegebied onafhankelijke soorten zijn, zal ook de zuidelijke grens van de monacha en arctica opnieuw moeten bepaald worden.

Jos. Christiaens.